

МУЛОҲАЗА

Қадрдон, куйида бир аёлнинг дугонасига телефонда SMS қилип йўллаган гапларини ёзяпман. Шунга ушаган фикрларни кўп ўқиганси, эшитгансиз. Ўзингиз ҳам ўрни келганда айни мулоҳазаларни gox беихтиер, gox дил-дилдан айтгансиз. Илтимос, “Бунинг нимаси кизи? Одатий гап-сўз-лар-ку”, — демант. Аксариятимиз учун инсонлараро муносабат-мулоҳотнинг қолипга тушун бир шакли бўлган бу изхорларнинг ҳар бир сўзини бугун диккат билан, магзи-маъносини юрашдан хис этиб ўқисиз, деган умиддаман. Қоғозга ҳарфлар воситасида фақат гап-сўзларнига эмас, улар айтилган хотиржам оҳанг, тиникин умидвор кайфиятнама кўчиришнинг имкони ўқиплигига шу сафар жуда ачиндим.

“Дугонакон, яхшимисиз? Қаранг, сиз берган рўмолни ўраб олдим. Чироили эка-а-н. Ренчияни менга ярашиб...

Йўқ, унақ хижолат бўлмаган. Ўша куни ҳам кўрдинегиз-ку. Ички хотиржамлик бор. Ёзувинга. Кўнгалимга ўтираса, эшитманин. Ануңдака олди-кочди гаплар бўлса, эшитмайман. Ишончи бор катта. Тушкунника тушиб колганим ўй. Аллоҳимга шукр. У-бу мауваларда маслаҳатларинесиз, менга аскотайдан тақлифларинесиз, менга ёзеваринге...

Кунларим жуда жўшиқин. Кичикнам бор-ку. Уч ярим ёш. Жуда ажойиб бола. У менини хафа бўлишишга, тушунки кайфиятга тушшишига умуман ўй қўймайди. Боғчага кетганда, наридан-бери ишларимни қилволаман. Ҳозирман шугуллангиман, ўзим мустаклак раҳвишида арабча матнларни ўкишини ўрганланман, тажвид қоидларидаман. Кейин ўз фаним бўйича ўкувчим бор, “Устоз, ўргатине”, деб келаөради. Нима бўлгандам, ўқитувчиман-да...

Энди... ҳар битта инсон ўз тақдирни билан тутгалиди-ку. Аллоҳим банданинг пешонасига ёзиб қўяди. Инсоннинг билиши керак, дубодга гап кўплигига ишонши керак. Аллоҳим! Ўзи хоҳласа, ўзартирди кўйса, ўзи “Бас!” деса, ҳеч гапмас, ўзида осон. Лекин тақдиримда бор экан шун касаллик, ишом, хайрлиси бўлсин...

Инсоннинг бошига кулфат тушуди, деймиз-у, аслида, ҳеч қайсиси кулфат эмас экан. Чунки инсонга Аллоҳим хайрлисиги беради доимо, ҳар битта ишда ҳикмат бер, буни кеинин англарканмиз. Бу касаллик менга қандай яшаш кераклигини, саломатликнинг ахамиятини ўргатди. Майшиш ташвишлар... идиштоворок... Кийим-кечак... яна қанчак азимаган нарсаларни деб эрларимизни кийнади кўйрекимиз. Моддий эхтийжалларга тобелик бизнинг куч-куватимизни олиб кўйркан. Аслида, шу оддий деб билган нарсаларимиз: бошнаманз, фарзандларимиз бор, бироғга муҳтожлигимиз ўй, алхамдилларах. Энэ олий мақсадимиз фарзандларимизга ҳалол едириб, ҳалол яшайдиган инсонлар кўлиб тарбиялаш учун шу имкониятлар етариш экан...

Ҳамма нарсага шукр қилишини ўргандим. Кундаклик ҳаётда одиди нарса деб, ахамияти хакки ўйлаб ҳам кўрмаган нарсаларимиз кўп экан. Уларнинг қадрими умуман билмаймиз. Менсизаган нарсаларимиз бор-да. Қаранг, шифроҳонада мулаҳаза ётибландан да. Ўттиз ёштардаги кепинчакни олиб келиши. У ҳам рак экан-да. Бошидаги ўсимта асоратни та-насиба шу даражада тарқаб кетган эканни, кўзи кўрмай, кулоги эшитмай қолган. Юришгаям жуда қўйнаглати. Иккى одам кўлтиклаб олиб келиши. Оёғига шапати уриб, у билан мулокот қилишити. Битта уриш “Ҳа”, иккита “Йўқ” деганин экан. Бир яшарлик фарзанди бор экан, бунинг устига, эргам ташлаб кетиби. Мен ундан ўзимни устун кўйеаним

МАҚСАД НА ЭДИ ЖАҲОНА КЕЛДИНГ?

йўқ, лекин ахволим, ҳолатим бирмунчага яхши эканга шукр қилдим. Берган дардингга шукр, комил шифойинани бер, Аллоҳим.

Хулоса қилдим, иншооплоҳ, согайиб ҳам кетман, Ҳудо ҳоҳласа, дард ўтиб ҳам кетади. Шукр, шукр.

Мени чарбач қолади, деб хижолат бўлманг. Уйимизни биласиз-ку, келинг, гаплашамиз...

Ўқиганингиз — бундан иккى йил муқаддам ошқозон сараторни касаллигига учраб, иккى марта жарроҳлик ва қатор кимёвий муолажалар олган... якндан учинни марта жарроҳлик муолажасини ўтказганидан бир неча кун ўтиб Аллоҳга омонатни топширган кирк яшар она — мунисанинг курсоду дугонасига сал аввалор юборган, бугун ўнинг яқинларига ёдгорлик, “катта дарс” бўлиб қолган гаплари. Қўшмадим, ўзgartирмадим.

Оғир дарддан-да қалб осойиштагига, хикматлар топа олган бау қаъмоқд ҳаёт соҳибасининг фикрлари ўй-хайларини остин-устун қилип ташлади.

“Шукр” факат тил эътирофими?

Бир оз дам олсанг, иссиқинча чой ичсанг, мижозинг ёки ҳолатнинг тўғри келмайдиган таомлардан парҳезда бўлсанг, тоза ҳавода сайдир этсан, яхшилаб ювиб-тарабдор суртсан, борникни, шифкорок маслаҳати билан мулаҳазалар олсанг тузалиб кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни ҳушёр тортириб турдиганди ёнгил ё оғир, аммо шифори маълум бетобиликларда ҳам оҳ-оҳвлар билан кўрна-тушак қилиб астойдил ётиб олиб, атрофидагиларнинг ҳаммаси гиргиттон бўлишини, ачинишни, бошқа ишларни ташлаб гамхўрлик килишини истайдиган кабиларидан иккичи-мартага кетадиган, ҳарки иссиқ жонни

НАСР

ХҮРСИНİK

А жойиб күнларнинг бирда руҳим баланд, гайратин жушиб, қишлоқка содатдагидан эртапор кайтдим. Махаллага миоюнишда, сойнинг катта кўпригидан ўтгач, кўча бошидаги ховлилардан бирининг дарвозаси четига бир уюм каттик ўтинг тўкилиди. Чамамда, иккича арава бор. Эндиғина май яримлаганда, баҳор күнларни була туриб, одамлар каттик ўтгин ташвишига тушганига ажабландим. Одатда, киши-кировга тайёрларни кўриш учун кеч куз ёмғирлари бошланганда ўтн-чўп йилғариди, кучи четларига бир-ки машина кўмур агардарилиди.

Бир уюм ўтгин: куриган олма, нок, ўрик каби ме-вали даражатларнинг чакалак шохлари қалашшиб ётиди. Албатта, мендек шоху новдаларни син-чиликбаз назардан ўтиказиб юрувинга у хазинадек кўринди. Аввал кўз кўриими ташладим, куриган бағлар, тиканан шохлар орасидан кимдир менга тикилиб турганини хис қилдим. Синчиликбаз қарасам, чинданам, қадди-комат келишган сувлув — хичнабел, сочлари узун гўзан тирсагига таяниб, иянини кафтига тираб, ёнбошлагандай оёкларини узатиб, ўйдан ўтганини томоша қилиб ётиди. Куриган ўрик фўласи: одатда, ғадир-будур бўладиган пус-тининг текислиги, чиройли шакли, хатто курчигига ҳайратга солди. Ёғочни қамалаб, ундан яратиласхак ҳайкални тасаввур кифидум: жуда гўзл эди. Қиз ўзини кимдир кўриб қолишига, мана шу қинғар-қийшик қаттик ўтнинлар чамалидан кутгариб олишига ишонгандек эди.

Чамалаб кўрсам, бўйим баробар. Майли, амалаб олиб кетишига қарор қилдим. Табият мўъжизасини ташлаб кетишини кўзим қиймади. Минг бир истихола қилиб, эшигига ўтгин тўкилиган катта ховлининг ўтгоч дарвазасига илинган тақанин кўждим. Бироз ўтгач, аста-аста босилган қадам саллари эшитилиб, ичкаридан елкасига чопон ташлаган қарчиги келди.

— Ассалому алейкум, ёшулли, бардаммисиз?

— Ва алайкум ассалом, Худога шукур, барака топ. Кеп, улим, уйга кир, бир пимёла чойим бор, — деди ёшулли қаттикроқ гапир дегандек кулогига ишора қилиб.

— Раҳмат, ёшулли, илтимосим бор. Шу қаттик ўтни сизга тегишлами? — сўрадим ўтгин уюми томонга ишора қилиб.

— Ҳа, менини, нима дейсан? — деди қария кутилмаган савондан ажабланниб.

— Анави ўрик ёғочини сўраб келдим, — дедим ва ғулнинг четига кўй теккизиб кўрсатдим.

Ахир ёшуллига шу пўсти буришган ўрик танасидан ҳайсал ясайман, унда сувлув қизининг тимсолини кўрдим, деб айтольмайман! Айтганда ҳам ёши саксонини коралаган қария тушунармиди?! У янада таажужбланиб сўради:

— Бу ўтин-ку, нетасан? Катта боғни янгилаши, ўша ёкка бор, бундака ўриклар қалашиб ётиди. Истаганча олавер.

— Ешулли, менинг худди шу керак-да.

— Уни ёқиб, чўгуни сандалга соламан. Ўрик ўтгин даво бўлади.

— Сандалга солишига сизга бундан кўпроқ ўрик келтириб бераман, — дедим бакиркиб.

Ёшулли қозимга анграйиб тикилиди, аммо “йигитнинг сазаси ўлгунча...” деган ҳаёлга бордими, суришишиб ўтирамай рози бўла қолди:

— Майли, ўглим. Ҳов, авави тўрткўчадан ўнга бурилиб, кўшини махалланинг охирига борсан, эски боғни бузишган. Ўтгин дегани олам-жаҳонга сифмайди, хўлу курук араплаш ҳар қанча ўрик топилади.

— Раҳмат, ёшулли. Шу ўрикни бир четга ола турайлик.

— Яхшиси, жойида қолсин. Ажратиб қўйсанг, яна сенга ўхшаган бирортаси кўтариб кетади.

— Раҳмат, ёшулли, — кувиони кетдим мен. — Тез бориб келаман.

Ёшулли азимаган бир ўғла деб менинг овора килгиси келтиради, ўйлаб-ўйламай, бузилган бот томонга ўйлук курсаттанидан хижолат чекдими, ортимдан бакириб қолди:

— Овора бўлма, улим, майли, олиб кетавер. Нима, ўтгин бўлум бўлармиди?

Ёшуллининг гапини эшитмаганга олиб, чопиб катта ўйла чиқдим. Йўловчи юк машинасини тутиб, эски бот томонга шоҳдим. Орадан кўн ўтмай бир дарвоза ўрикни ўтириб ташладим. Ёшулли мамнун бўлди-ю, аммо нијатимни тушумай бошини сарак-сарак қилиди. Кейин хунарманд бўлса керак, деган ҳаёлга бордими, ортик сўриштирамди.

— Майли, ўглим. Шуни хоҳлабсанни, олақол, — деди ёшулли маминун. Чунки мен келтирган ўрик билан ўзининг ўриги орасида оз-кўплигидан бошқа фарқ қўрмади:

“Табиатнинг ёниб кул бўлган мўъжизалари қанча? — ўрикни оғлил кайтарканман, устанинг ўтгини эсладим. — Ҳозир кўрмай қолганимда бу но-занинни ёқиб кул килишарди. Сандалга солиб, оёқларини иситарди. Ҳар қандай дарахта ҳикмат бор. Дурдигор устуна тусин, синчаг яроқи ёғочни чамалайди, ҳайкаларош тимсолларни ажратади. Нарсаларнинг ташки кўриниши кўз билган, унинг ички, ботин гўзлариги қабил кўрилди. Бу қанчалар мухим. Табият яратгани ҳақиқий бўлади...”

Мен ўрик фўласини авайлаб кутариб борарканман, кўчада дуч келган таниш-билишлар ҳайрон, мен эса яратилажак асаримнинг кўиғасини тасаввуримда тишкалаш уринардим.

“Эски созагаран ёғочдан соз ясаш билан бирга мусиқа чалишининг, хатто кўй баставланинг ўдасидан чиқишнинг, дейишиди, — яна устанинг гапларни ёдигма тушди. — Сўз сехрини, шеър имлени, ўз хунарнинг тарихини билишган. Усталар шогирдларга соз ясашга яроқи ўнг, тут ёки ўрик гула-синни танлаб, уларни сувга тўйинтириб, соядя куришга сабок берганлар.

Созагаран бекиз юрак пардаси копланмайди.

Мактабда ўқиб юрган кезларим уста Наби устаконсига чакриб деди:

— Қирқида кўлига соз олган кулоғини қўиматда буаради.

Бу гапнинг маъносини англолмадим. Шунда уста соддагина қилиб тушунтириди:

— Ўглим, бу деганим: ёшлиқда хунар ўрганиб кел, кейин кеч бўлади. Ҳар куни мактабдан кейин устаконмaga кел, соз ясашни ўргатди.

У менинг зийраклигимни пайқадими, ўз тарбиясига олиб, бор хунарни ўргатди. Уста йўйини тутиб созагар бўлмасам-да, унинг сабоқлари бесамар

кетмади. Бу ноёб хунар ҳайкалтарошлигимга замин эди, ёғочдан ҳайкал ишлашга мойилгим сабаби шундан. Албатта, ҳиссиз тошдан эмас, жонли, туйуга бой ёғочдан яралган ҳайкал инсон кўнглига якироқди.

— Худо ҳар дарахта ҳикмат бериб қўйибди, — тақорорларди Наби уста сергак, эҳтиёт бўлиб оғоч чопаркан.

— Дарахта-я? — ҳайратланиб сўйардим ўсмирилигимда.

— Низоллар ўзи сўйган тупроқда кўкаради. Амузар деб ўйидаги туронги бошқа тупроқни сўйимайди. Дарёдан узоқ кетмайди. Гужумга ўшаш сархони яхшиллардан, киз ҳайкалнинг дастлабки, силиклиганинг мўлжаллаб, ортика ёғочни олиб ташладим. Қизнинг ўйдан ёшалади жамоли, қадди-комат, кўлларини ёрқин тасаввур этдим. Бироз захирасини этиборга олганда, киз ҳайкалнинг дастлабки, силиклиганинг мўлжаллаб, ортика ёғочни олиб ташлади. Аммо асосий ишлар ҳали олдинда эди. Оғоч яхши курғанинг ишларни ташлаб оғланниб ўйдан ёшалади.

— Нега саксовуллар чўлда ўсади? — ҳайратланиб сўйардим.

— Саксовулми, қара, беъхшов, ҳаётнинг аччик-чучугини кўраверби, қадди эзик чолга ўшади. Саксовул бўлмаса, даштлар кимсасиз, яланоч кўрилади. Аммо унинг томири теран. Қарамон — пишик дарахт. Урганчда қадимда Қарамон деган қишлоқ

унинг бир томонга тушиб турган силлиқ сочларини тароқ урар ҳолга кептирид. Киличад қайрилма қаш, шахло кўз, узун киприклар, гунча лабларни қаламда чизиб чиққа, аста ўйна бошладим:

— Энди чидайсан, малагим! Гўзаллик курбонлик талаб қилади.

Қиз ҳайкалнинг бош қисмини аниқ ажратиб олиб дастлабки ишловни бергач, кажовни маҳкам тутиб, бўйнанд бошлаб аста кўзга, кўл ва обқарилини мўлжаллаб, ортика ёғочни олиб ташладим. Қизнинг ўйдан ёшалади жамоли, қадди-комат, кўлларини ёрқин олиб ташлади. Бироз захирасини олганда, киз ҳайкалнинг дастлабки, силиклиганинг мўлжаллаб, ортика ёғочни олиб ташлади. Аммо асосий ишлар ҳали олдинда эди. Оғоч яхши курғанинг ишларни ташлаб оғланниб ўйдан ёшалади.

Хаммаси бир маромда кетарди. Ҳаёлмадиги ма-лақ чехраси қиққол намоён бўлгани, қолверса, та-бият дарахтнинг ўзига сарвомат киз қаддини ато-килган учун илхомланни ишлади. Шошганимдан ҳайкал суратини қозғозга қоралаш ҳаёлмадиган кў-тарилиди. Ишни жойида тўхтатиб, киз тимсолини қозғозга қораладим. Биринчи, иккича... учинчи на-муналар пайдо бўлди. Турли томондан кўнишни-ларини чизиб чиқдим. Уларни тақкослаб, энг чирой-лини кишилганда қалади. Табият яратганинг ташлаб оғланниб ташлади.

Хаммаси бир маромда кетарди. Ҳаёлмадиги ма-лақ чехраси қиққол намоён бўлгани, қолверса, та-бият дарахтнинг ўзига сарвомат киз қаддини ато-килган учун илхомланни ишлади. Шошганимдан ҳайкал суратини қозғозга қоралаш ҳаёлмадиган кў-тарилиди. Ишни жойида тўхтатиб, киз тимсолини қозғозга қораладим. Биринчи, иккича... учинчи на-муналар пайдо бўлди. Турли томондан кўнишни-ларини чизиб чиқдим. Уларни тақкослаб, энг чирой-лини кишилганда қалади. Табият яратганинг ташлаб оғланниб ташлади.

Хаммаси бир маромда кетарди. Ҳаёлмадиги ма-лақ чехраси қиққол намоён бўлгани, қолверса, та-бият дарахтнинг ўзига сарвомат киз қаддини ато-килган учун илхомланни ишлади. Шошганимдан ҳайкал суратини қозғозга қоралаш ҳаёлмадиган кў-тарилиди. Ишни жойида тўхтатиб, киз тимсолини қозғозга қораладим. Биринчи, иккича... учинчи на-муналар пайдо бўлди. Турли томондан кўнишни-ларини чизиб чиқдим. Уларни тақкослаб, энг чирой-лини кишилганда қалади. Табият яратганинг ташлаб оғланниб ташлади.

Хаммаси бир маромда кетарди. Ҳаёлмадиги ма-лақ чехраси қиққол намоён бўлгани, қолверса, та-бият дарахтнинг ўзига сарвомат киз қаддини ато-килган учун илхомланни ишлади. Шошганимдан ҳайкал суратини қозғозга қоралаш ҳаёлмадиган кў-тарилиди. Ишни жойида тўхтатиб, киз тимсолини қозғозга қораладим. Биринчи, иккича... учинчи на-муналар пайдо бўлди. Турли томондан кўнишни-ларини чизиб чиқдим. Уларни тақкослаб, энг чирой-лини кишилганда қалади. Табият яратганинг ташлаб оғланниб ташлади.

Хаммаси бир маромда кетарди. Ҳаёлмадиги ма-лақ чехраси қиққол намоён бўлгани, қолверса, та-бият дарахтнинг ўзига сарвомат киз қаддини ато-килган учун илхомланни ишлади. Шошганимдан ҳайкал суратини қозғозга қоралаш ҳаёлмадиган кў-тарилиди. Ишни жойида тўхтатиб, киз тимсолини қозғозга қораладим. Биринчи, иккича... учинчи на-муналар пайдо бўлди. Турли томондан кўнишни-ларини чизиб чиқдим. Уларни тақкослаб, энг чирой-лини кишилганда қалади. Табият яратганинг ташлаб оғланниб ташлади.

Хаммаси бир маромда кетарди. Ҳаёлмадиги ма-лақ чехраси қиққол намоён бўлгани, қолверса, та-бият дарахтнинг ўзига сарвомат киз қаддини ато-килган учун илхомланни ишлади. Шошганимдан ҳайкал суратини қозғозга қоралаш ҳаёлмадиган кў-тарилиди. Ишни жойида тўхтатиб, киз тимсолини қозғозга қораладим. Биринчи, иккича... учинчи на-муналар пайдо бўлди. Турли томондан кўнишни-ларини чизиб чиқдим. Уларни тақкослаб, энг чирой-лини кишилганда қалади. Табият яратганинг ташлаб оғланниб ташлади.

Хаммаси бир маромда кетарди. Ҳаёлмадиги ма-лақ чехраси қиққол намоён бўлгани, қолверса, та-бият дарахтнинг ўзига сарвомат киз қаддини ато-килган учун илхомланни ишлади. Шошганимдан ҳайкал суратини қозғозга қоралаш ҳаёлмадиган кў-тарилиди. Ишни жойида тўхтатиб, киз тимсолини қозғозга қораладим. Биринчи, иккича... учинчи на-муналар пайдо бўлди. Турли томондан кўнишни-ларини чизиб чиқдим. Уларни тақкослаб, энг чирой-

ЕД ЭТИБ

О, ўтди-я, бу оламдан шоир ўтди...

Сурхон — не-не улуг авлиёларни биз-ларга берган беназир тупрек. Буюк Тер-милийларнинг асли манзил макони бул-ган у нурли матвояга қадамимиз текканда, беихтиёр кўнглигимиз кундай ёришади. Минг йиллардан бўнг Ҳаким ат-Терми-зий, Муҳаммад ибн Исо ат-Термилийлар-нинг қадамкорларини зиррат қилиш илин-жиде ошиқан эллининг энг оғир синовли йилларда ҳам қадами узилмаганилига тарихи гувоҳ. “Буюк Термилийлар” тўпламида шундай ажаб бир ривояти ўкиган-дим: Ҳаким ат-Термилий бир куни сафардан қайтиб келсалар, у киши юйдиган ертўлада бир из болалаб ётган экан. Ҳаз-рат астагина итни чўчтиб юбормаслик учун ортга қайтади. Шу тарики у киши ҳар уч-тўрт кунда бир келиб ўйларидан хабар олар, итнинг ётганини кўриб, яна изларига қайтиб кетар эканлар. Манбаларда ёзили-шича, у киши ит болаларни олиб чиқиб кетгунича ўн саккис марта ўз ўйларига қат-наб, киромлай қайтиб кетган экан...

Мен ушбу ривоят орқали Ҳақка етган ин-соннинг кибранд қанчалар йироклигни ўкувчи-гиг яна бир бор эслатим келди. Сурхоннинг дарёдил шоирни Шафоат Раҳматилот Терми-зий ҳам ўзининг кайнон тупреки каби бор хо-кор, овози баланд шоир эди. У киши кибру ҳа-водан анча ўирок эди. Шунинг учун у ўзининг бир тўртлигиги:

Нодонлар гедаря хода ютгандек,
Донолар юришар доим бош эзик.

Қишлоға бир хил юк кўйса-ку дәверон,

Нодон синуб кетар, доно қолар тик...

— деб ёзганди. Уша пайтлар хизмат са-фари билан ҳар гап йўлимиз Термилия туш-гандаги билаларга кўчо очиб пешвуз чиқсан Ша-фоат аканнинг болалардай бегубор кубончини,

самимилигини кўриб, хайратланганман. Ша-фоат ака қўнглига яқин бўлган икодкорларни купрор уз уйига таклиф киларди. “Мехмонхона-нанин кўйинг, уйда кўнглидагидек бир сұхбат курайли”, деб бизни уйига олиб борарди. Сұхбат борган сари кизиб борар, ака ҳар-ҳар замонда ўзининг маҳзун сатрлари билан юра-гимизга чўг ташлашиб кўйди. Мушиора борган сари авжига чиқиб, бизни ҳакиқий бегубор икод сари етакларди. Биз куни у киши менга кўйдан бери китоблари нашрдан чиқмаётгани-дан кўйиди. Мен у кишининг кўлёшмарларни олиб Тошкента жўнадим. Орадан кўп ўтмай, “Шоҳ ва шоир” ҳамда “Қўринмай гулладим” номли шебърий тўпламлари нашрдан чиқди. Улуф шоиримизга қисқагина сўзбоши ёздим. Китобларига ўзимга ёқсан ўт тўртликларидан мон топдим:

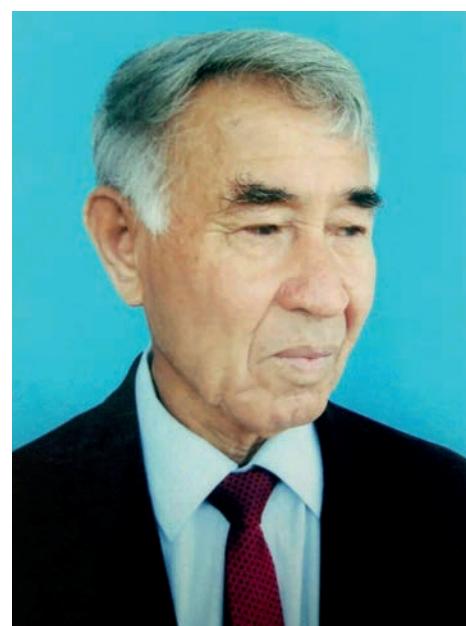
Қўринмай гулладим тутнинг гулидай,
Тутдай пишарим ҳам келар —

кељма, май...

“Қўринмай гулладим” китоб номи бўлди. Бу акага ёқиб, ёш болалар каби кувониб кетга-нига гувоҳ бўлганман...

Яна бир куни Шафоат ака қизиқ бир гапни айтди: “Абдулла Ориповнинг хонасига кирдим. У киши мендан: “Шафоат, газетада чиқ-кан янги шеъларимни ўқидингиз? — деб сў-ради. Мен ҳаёзланниб: “Қайси газетада?” десам, “Хордик”да, деби. Тўғриси, кўзим туш-маганини айтдим. Абдулла ака ҳафа булиб, менга: “Сен ҳумкаллап газета ўқимсан”, деб айтди...” Шафоат аканнинг сўзларига ҳай-рон қолиб, дедим: “Ака, шоиринг кўнгли учун ўқидим дессангиз бўларди-ку”, десам, у киши кулиб: “Абдулла Орифин алдаб бўлмайди. У киши сенга қай бир шеърни ёқди, деган са-волни кўндаланг кўяди...” — деганди.

Мен ўзанда Шафоат аканни яна бир бора кўйта кашшатдим. Негаки, у кишининг тў-

рисюз ва ҳалоллиги ҳақида кўп эшитгандим.

Кеч куз эди. Хизмат сафари билан Сур-хонга бордим. Шафоат ака ҳалғидек менинга хонадонига тақлиф қилди. Бордим, нега-дир устознинг шашти паст, кайфияти йўқдай туюлди. Кейин билас, утирадиган уйларни шиферини янгилаш учун очиб ташлашиб, шифер олоплай кийналиб юрган пайтлари экан. Олдиндан киши эшиг қоқиб турган бир паллада, шоиринг томи усти очиқлиги фалати эди. Мен у кишига ачиниб: “Ака, бир оғиз ҳо-ким буваға мурожаат қўлсангиз, олам гулис-тон бўлади. Сиз юртимизнинг каттакон шоир бўлсангиз, наҳот ёрдам қилишимайди...” Ша-фоат ака ялат этиб менга қаради-да: “Йўғ-з, мен иккى дунёдаям уларнинг олдига бош эгиг бормайман. Худо бир йўлга олиб борар...”, — деди.

Эҳ, Шафоат ака, қани, бу дунёда ҳамма сиздек бўлса эди! Ҳали бирор тайинли 4 катор нарса ёзмай турлиб, тинимис раҳбарлар тин-чини бузиб, тамила билан юштётгандар, ҳеч бўл-маса, сизнинг мана ба тўртлигинизни ўқиб кў-ришиша ёмон бўлмади:

Сиртимоғ қараб сиз чиқармане ҳукм,
Билмасдан диломда нималар ҳоким.

Даёвада вакт деган бир дошишманд бор,

У ҳали айтиди сиз кум-мен кем ким...

Бугун вакт деган дошишманд сизнинг оли-лардан соғиний изтирголбара қоришик бўлган сатрларининг янграётганини маҳзун тинглаёт-ганин кўрасанги эди... Аммо начора, ўзингиз “Ўтар дунё” номли шеърингизда бор-таб таъ-кидлаганингиздек:

Утар дунё, ўтди дўсту гайир ўтди,

Арбоб, ороғи, озига Зуҳра, Тоғир ўтди.

Даёвонини ёкпар ўтди, койир ўтди.

Бани башар замонига доир ўтди.

Ўтарини ўтаргача қайир ўтди,

О, ўтди-я, бу оламдан шоир ўтди.

Хар ўтарини хос қисмати, кўрари бор,

Ҳар собитнинг турари бор, нурабори бор.

Ҳар пайкай, пишариниң ўрари бор,

Бир кун хосил соҳибининг сўрари бор.

Сўрариниң сўраргаҳа қайир ўтди,

О, ўтди-я, бу оламдан шоир ўтди...

Шоир ўтди, кунлари ўй, шомлари ўй,

Ҳақдан бўлак камлари ўй, комлари ўй,

Ишқдан бўлак ғамлари ўй, жомлари ўй.

Сўздан бўлак шонлари ўй, номлари ўй.

Йўқ-ўй, ўйқлик Шафоатга доир ўтди,

О, ўтди-я, бу оламдан шоир ўтди...

АХТАМҖУЛИ,
Ўзбекистон ўзувчилилар
уюшмаси аъзои, шоир

МУШТАРИЙЛАР ИЖОДИДАН

Муаллиф ҳақида:
Одинаев Курдош Намозбай ўғли
— 1962 йилда Оҳангарон туманин-даги Қорахитой қишлоғида туғилган. Тошкент давлат университети (хозирги Ўзбекистон Миллий университети)нинг фалсафэ-иктисод факультетида таҳсил олган.

“Эскирган миш-мии”, “Ориятили бола”, “Тоғларга туташган юрт”, “Янги давр болалари”, “Оҳангарон оҳангари” шеърий китоблари муаллифи.

Хозирги кунда Ангрен университетида фаолият кўрсатади.

УСТОЗ

(Кутлов ўрнида)

**Чигит ғуж униб чиқди, қилиш керак ягана,
Яганини тутагатдик. Ўт босибди бегона!**
**Дамни оласиз қишида, ёзда ҳашар қиласиз,
Гўзани чопиқ қилиб, ўт қолдирмай юламиз!**

Ҳоким айтар: “Тозалаб, ўйл өқасин оқлайсиз,
Биринчи раҳбар ўтар, сиз ишончи оқлайсиз!”
Бир ҳафта ўқиб, дерлар: “Қўйинг шу бўр, таҳтани,
Мактаб қочиб кетмайди, териши керак пахтани!”

Нечаки авлодга берган бўлсанг-да таълим,
Ишлар берминнат коссанг оқармади, муаллим!
**Ман-деган раҳбарлар ўтди, раҳмат айтмади —
Оқибатни сен бердин, аммо сенга қайтмади!**

Неча ўиллар шу заилда яшаб келдинг, муаллим,
Қадру қимматинга ортга ташлаб келдинг, муаллим.
**Исплоҳот шаббодаси тепадан елмагунча,
Илму фан қадрин билган бир раҳбар келмагунча.**

Шавкат билан, шахт билан ислоҳотлар бошланди,
Жаҳон томон юз тутуб, катта қадам ташланди.
Китоб тутуби шоҳига барча ёшу қарини,
Юқалтириди муаллим, мураббийнинг қадрини.

Олга сурд орахамо зўр бир етакчиғоғи:

— Таълимга сарома бу — келажакка сарома!

Энг устувор соҳага айланди энди таълим,

Катта ҳаёт саҳнага чиқди энди муаллим!

Балқиб чиқди ниҳоят нурли зиё кўшинг,
Артиб олғин кўздағи шодликдан оқкан ёшин.
**Энди топдинг ўрнинги, эзиқ қаддинг тут азим —
Магрур кўттар бошингни, эй, сен, азиз муаллим!**

Таълимда янгиликдан ақл қолмоқда шошиб,
Ойлик — пешона терине аста бормоқда ошиб,
Мехнатинг қадри юксак, ҳалолдир топган ошинг,
Минг долларлик маррани кўзлаб турар Юртбошинг!

Чўқига чиқсан янги Ўзбекистонда таълим,
Байраминг бўлсан күтлуг, устоз ҳамда муаллим!
**Бу дунёга тиргаксиз, Сизлар чайир устунлар —
Бу оламда топилмас Сиздан ўтқир, устунлар!**

Курдош Намозбай ўғли
ОДИНАЕВ

ТАДБИР

ОГОХЛИК — ДАВР ТАЛАБИ

DXX Чегара қўшиларига қарашли бўлинмалардан бирауда
хукуқ-тартибиот ва ҳарбий интизомни мустаҳкамлаш бўйича
профилактик тадбир ўтказилди.

Унда Тошкент шахар ҳарбий прокуратурос масъуль ходими, адлия капитан Ахрорён Холмўминов, Ўзбекистон Республика Ҳарбий қадимининг ўтқизганини ўзига хос усули деб хисоблашиди. Чунки янги ахборот қабул қилингандан миёнинг қиска ва узок вактига хотира ҳаётни олди. Негаки таълимни ўтқизганини ўзига хос усули деб хисоблашиди.

Негаки таълимни ўтқизганини ўзига хос усули деб хисоблашиди. Чунки янги ахборот қабул қилингандан миёнинг қиска ва узок вактига хотира ҳаётни олди. Негаки таълимни ўтқизганини ўзига хос усули деб хисоблашиди.

Тадбир давомида Ҳарбий хизматчиликни ўтқизганини ўзига хос усули деб хисоблашиди. Чунки янги ахборот қабул қилингандан миёнинг қиска ва узок вактига хотира ҳаётни олди. Негаки таълимни ўтқизганини ўзига хос усули деб хисоблашиди.

Негаки таълимни ўтқизганини ўзига хос усули деб хисоблашиди. Чунки янги ахборот қабул қилингандан миёнинг қиска ва узок вактига хотира ҳаётни олди. Негаки таълимни ўтқизганини ўзига хос усули деб хисоблашиди.

Негаки таълимни ўтқизганини ўзига хос усули деб хисоблашиди. Чунки янги ахборот қабул қилингандан миёнинг қиска ва узок вактига хотира ҳаётни олди. Негаки таълимни ўтқизганини ўзига хос усули деб хисоблашиди.

Негаки таълимни ўтқизганини ўзига хос усули деб хисоблашиди. Чунки янги ахборот қабул қилингандан миёнинг қиска ва узок вактига хотира ҳаётни олди. Негаки таълимни ўтқизганини ўзига хос усули деб хисоблашиди.

Негаки таълимни ўтқизганини ўзига хос усули деб хисоблашиди. Чунки янги ахборот қабул қилингандан миёнинг қиска ва узок